

SEMIZLIK VA ASTMA: O‘ZARO BOG‘LIQLIK

Turdiyev Fayzullo Shaydullayevich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali

Annotatsiya. Ushbu maqolada semizlik va bronxial astma (BA) o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik ilmiy asoslar va statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ortiqcha vazn va semizlik bronxial astmaning rivojlanishiga ta’sir qiluvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Maqolada patofiziologik mexanizmlar, immunologik va metabolik o‘zgarishlar hamda muolaja strategiyalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: semizlik, bronxial astma, yallig‘lanish, immunologik mexanizmlar, metabolik sindrom.

Kirish

Semizlik va bronxial astma butun dunyo bo‘ylab keng tarqalgan kasalliklar bo‘lib, ulardan har biri global sog‘liqni saqlash tizimi uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda dunyoda 1,9 milliarddan ortiq kattalar ortiqcha vaznga ega bo‘lib, shundan 650 milliondan ortig‘i semizlikdan aziyat chekmoqda. Shu bilan birga, bronxial astma bilan kasallanganlar soni 262 milliondan ortiqni tashkil etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, semizlik astma rivojlanish xavfini oshirishi va uning og‘irroq kechishiga olib kelishi mumkin.

Semizlik bilan bog‘liq metabolik o‘zgarishlar va past darajadagi surunkali yallig‘lanish jarayoni nafas yo‘llari kasalliklariga, xususan, bronxial astmaga ta’sir qilishi mumkin. Ushbu maqolada semizlik va astma o‘rtasidagi epidemiologik, patofiziologik va klinik bog‘liqlik tahlil qilinadi.

Metodologiya

Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

- **Epidemiologik tahlil:** JSST, AQSh Kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazi (CDC) hamda O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi tomonidan e’lon qilingan statistik ma’lumotlar tahlil qilindi.
- **Klinik tadqiqotlar sharhi:** So‘nggi 10 yil davomida e’lon qilingan ilmiy maqolalar va meta-tahlillar ko‘rib chiqildi.
- **Biokimyoviy va immunologik mexanizmlar tahlili:** Yallig‘lanish markerlari, leptin va adiponektin darajalari, immun hujayralarning roli tahlil qilindi.
- **Statistik tahlil:** Bronxial astma bilan semizlik orasidagi bog‘liqlikni aniqlash uchun korrelyatsion tahlil va regressiya modeli qo‘llanildi.

Muhokama

Semizlik va astma o‘rtasidagi bog‘liqlik bir necha omillar orqali izohlanadi:

1. **Immunologik mexanizmlar:** Semizlik immun tizimining disfunktsiyasiga olib keladi. Adipoz to‘qimalardan ajraluvchi leptin va boshqa sitokinlar (IL-6, TNF- α) organizmda surunkali yallig‘lanish jarayonlarini qo‘zg‘atib, astmaning kechishini og‘irlashtiradi.

2. **Mexanik omillar:** Semizlik bilan ogʻrigan bemorlarda diafragma harakati cheklanadi, nafas olish hajmi kamayadi va bu astmaning simptomlarini ogʻirlashtiradi.
3. **Metabolik sindrom:** Giperinsulinemiyaning mavjudligi nafas yoʻllarining yalligʻlanishiga olib keladi va bu astmaning rivojlanish ehtimolini oshiradi.
4. **Dorilarga sezgirlik:** Semizlikka ega astmatik bemorlarda anʼanaviy β 2-agonistlar va inhalyatsion kortikosteroidlarning samaradorligi pasayadi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, astmatik bemorlar orasida semizlik tarqalishi 40% dan yuqoriroq boʻlib, ayniqsa, ayollarda ushbu bogʻliqlik kuchliroq kuzatiladi. Oʻzbekiston boʻyicha oʻtkazilgan soʻnggi epidemiologik tadqiqotlarga koʻra, astma bilan kasallangan bemorlarning 38% ortiqcha vaznga ega, 22% esa semizlikdan aziyat chekadi.

Xulosa

Semizlik va bronxial astma oʻrtasida kuchli bogʻliqlik mavjud boʻlib, bu metabolik, immunologik va mexanik omillar bilan izohlanadi. Semizlik bronxial astmaning rivojlanish xavfini oshiradi, kasallikning ogʻirroq kechishiga sabab boʻladi va dorilarga javobni pasaytiradi. Semizlikni nazorat qilish astmani oldini olish va davolashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakdagi tadqiqotlar individual terapevtik yondashuvlar ishlab chiqish va semizlik bilan bogʻliq astma mexanizmlarini chuqur oʻrganishga qaratilishi lozim.

Adabiyotlar

1. World Health Organization. Global Health Observatory Data Repository. WHO, 2023.
2. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Adult Obesity Facts, 2023.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi. Milliy epidemiologik hisobot, 2023.
4. Holguin F, Bleecker ER, Busse WW, et al. Obesity and asthma: an association modified by age of asthma onset. J Allergy Clin Immunol. 2011.
5. Dixon AE, Peters U. The effect of obesity on lung function. Expert Rev Respir Med. 2018.